

УДК 069:66:39(437.4)«XIX-XX»

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/52-1-4>

Поліна ВЕРБИЦЬКА,
orcid.org/0000-0003-3123-0768
професор кафедри історії, музеєзнавства і культурної спадщини
Національного університету «Львівська політехніка»
(Львів, Україна) polinaverbytska@gmail.com

ГЕНЕЗА НАУКОВИХ КОЛЕКЦІЙ ТА МУЗЕЙНИХ ЛАНДШАФТІВ ІМПЕРСЬКИХ МІСТ НА ЗЛАМІ XIX – XX СТОЛІТЬ

У дослідженні здійснено спробу представлення багатоперспективного погляду на музейні ландшафти, що визначали взаємодію між колекційними й дослідницькими практиками імперських міст Австро-Угорщини та Німеччини на прикладі Відня, Берліна, Львова та Кракова наприкінці XIX – початку XX століть. Зважаючи на відносну географічну та мовну близькість, у цих містах спостерігалися паралельні процеси в розвитку наукових досліджень і виставкових практик. Ознакою тогочасного культурно-політичного ландшафту був розвиток музеїв етнології, промисловості та прикладного мистецтва, які прийшли на зміну традиційним регіональним історичним музеям. Наукові колекції в цих музеях були втіленням інтелектуальних ідей доби промислової революції й технічних відкриттів. Модернізація передбачала реформування структури знань і запровадження нових наук, передусім, етнології, антропології, історії мистецтва, архітектури та дизайну. У провідних імперських центрах були побудовані грандіозні на той час будівлі для розміщення етнографічних, промислових та мистецьких музейних колекцій. Доступність кожної колекції надає інформацію про їхню роль і функції в міському житті. Наукова цінність і привабливість музеїв імперських міст визначалася предметами, підходами до їх експонування, відображаючи світогляд їх кураторів. Колекційна й дослідницька діяльність професійних товариств, що виникають в цей час, була тісно пов'язана з діяльністю музеїв, забезпечуючи надходження експонатів із експедицій та виставок. Наукові інтереси завдяки обмінам різного рівня, що відбувалися під час виставок, привели до ширшого розповсюдження музейних предметів і практик на національному й міжнародному рівнях. Порівняння різних моделей імперських музеїв дає можливість досліджувати їх зв'язок із соціальними і політичними процесами. Музеї сприяли розвитку національної самосвідомості в умовах конституційної монархії та впливу ліберальних ідей.

Ключові слова: промисловий музей, виставка, музейна колекція, наукові дослідження.

Polina VERBYTSKA,
orcid.org/0000-0003-3123-0768
Professor at the Department of History, Museum Studies and Cultural Heritage
Lviv National Polytechnic University
(Lviv, Ukraine) polinaverbytska@gmail.com

THE GENESIS OF SCIENTIFIC COLLECTIONS AND MUSEUM LANDSCAPES IN IMPERIAL CITIES AT THE TURN OF THE XIX-XX CENTURIES

The study attempts to present a multi-perspective view of museum landscapes, which determined the interaction between collection and research practices of different imperial cities of Austria-Hungary and Germany - Vienna, Berlin, Lviv, and Krakow, in the late XIX - early XX centuries. Due to the relative geographical and linguistic proximity, parallel processes in developing research and exhibition practices can be noticed in these cities. The development of industrial and applied art museums was a sign of the cultural and political landscape of that time. Scientific and technical inventions directly impacted the development of museums in cities. Their origin was connected with the liberal social and economic ideals of the leading strata of society. In the top imperial centers, notable buildings were built at that time to display ethnographic, industrial, and applied art museum collections. The museums' scientific collections embody the Industrial Revolution's philosophical ideas and technical discoveries. Museums reforming the knowledge structure and introducing new sciences were to become a tool of modernization. The scientific value and attractiveness of museums of applied arts and industry in imperial cities were determined by objects and approaches to their exhibition, reflecting the worldview of their curators. The museum collections were financed by the state, as well as by private patrons. The collection and research activities of the professional networks and societies were closely linked to the museum activities. Thanks to the exchanges of different levels that took place during the exhibitions, scientific interests led to the broader dissemination of museum objects and practices at the national and international levels. Comparing different models of museums in Vienna, Berlin, Lviv, and Krakow makes it possible to explore their relationship with social and political processes. Museums contributed to the development of national identity in a constitutional monarchy and the influence of liberal ideas.

Key words: industrial museum, exhibition, museum collection, scientific researches.

Постановка проблеми. В імперії Габсбургів існувала традиція проведення промислових виставок з кінця XVIII ст. Перша виставка відбулася у Празі в 1791 році. Постійна експозиція у вигляді кабінету промислових виробів містилася у Віденській політехніці. Незважаючи на те, що ідея створення музеїв була запозичена у Великій Британії, вона віднайшла своє широке втілення наприкінці XIX століття в Австро-Угорщині та Німеччині, де виникло найбільше на той час музеїв у світі. Це були інституції експертного знання, що створювалися дослідниками для інформування світської публіки про предмети в колекціях (Berkowitz, Lightman, 2017). Їх виникнення було пов'язано частково зі змінами у політичних ландшафтах обох імперій, але також відображало особливості центральноєвропейської культури, що полягали у зближенні естетичних ідеалів та промислового розвитку в суспільному дискурсі.

Аналіз досліджень. Зародження у 90-х рр. XX століття музейних студій було спричинено ідеями структуралізму, постструктуралізму і постколоніалізму (Alberti, 2005). Музеї стали розглядатися як політичні інструменти, засоби для створення смислу та нав'язування певних моделей поведінки своїм відвідувачам. Застосовуючи ці підходи, дослідники розглядали музеї як місця виробництва і споживання знань, складні структури, що включають низку елементів: люди, об'єкти, ідеї та практики (Gosden et al. 2007; Penaloza-Patzak, 2020).

Впродовж останніх десятиліть науковий інтерес був особливо плідним у дослідженнях, що стосувалися природничих наук і ролі предметів у природничих музеях (Penaloza-Patzak, 2020). Альберті стверджує, що музеї досягли свого апогею у статусі місця виробництва та споживання природничих знань у період з 1850-х до 1930 рр. Розширення музеїв стимулювалося збільшенням числа відвідувачів, і відповідно збільшенням кількості виставок і ярмарків (Alberti, 2005). Морус зазначає, що покази робили науку та її результати видимими, приваблювали й дивували публіку, були невід'ємною частиною бізнесу з перетворення науки та її винаходів у реальність для їх аудиторій (Morus, 1996). Тогочасні наукові відкриття у галузі фізики й хімії лише зрідка були представлені в природничих музеях. Аби залучити широку аудиторію вони насамперед демонструвалися під час виставок.

У сучасних наукових дослідженнях об'єктом уваги стало вивчення наукових музеїв та наукових виставок, вчених і кураторів, а також ролі музеїв у формуванні національної та регіональної ідентичності та прагненні до міжнародного визнання.

У цьому контексті варто відзначити дослідження М. Rampley (Rampley at al., 2020) а також праці польських дослідників про роль музеїв Галичини у формуванні польської ідентичності краю (Vujak, 1975; Haranowicz, 2016).

Автори фундаментальної праці *Science in the Metropolis* провели порівняльний аналіз антропологічних й етнологічних музейних колекцій Відня і Берліна, що реалізували багато ідей неординарних виставок у постійній формі (Ash, 2020). Колстедт аргументує, яким чином музеї сприяли розвитку американської науки та наукової освіти у приватних коледжах та університетах, демонструючи зв'язок що виникає у XIX столітті між фінансованими державою дослідженнями та академічними дисциплінами, польовими дослідниками та музейними фахівцями (Kohlstedt, 1988). Ці праці допомагають розширити історіографію проблематики дослідження, а також обґрунтувати зв'язок наукового розвитку і формування виставкової культури у промислових музеях. Генезі музейної справи в Галичині присвячені також наукові розвідки українських дослідників Г. Скрипник, Л. Сліпчишин, М. Прокоповича, А. Надопти, Л. Федорової, М. Голубця, Ю. Гошко. Незважаючи на появу у зарубіжній історіографії нових праць, присвячених проблематиці дослідження, в українській науці взаємозв'язок наукових і політичних чинників у діяльності музеїв на зламі XIX–XX ст. недостатньо висвітлена.

Мета статті – представити багатоперспективний погляд на музейні осередки і наукові мережі різних імперських міст – Відня, Берліна, Львова та Кракова, що охоплювали колекції, вчених, установи та ідеї, з'ясовуючи їх роль в національних і міжнародному ландшафтах.

Виклад основного матеріалу. Музеї, приймаючи рішення щодо того, що збирати, були частиною суспільного життя та культурної політики. Революційні події 1848 року ознаменували перетворення старої абсолютистської монархії Габсбургів у конституційну. Незважаючи на те, що музей у Відні був інструментом національної політики, громадське і культурне життя Австро-Угорщини регламентувалося конституцією, відповідно до якої після 1867 року не лише Угорщина отримала самоврядування, але й інші коронні краї отримали автономію. Імператор Франц-Йосиф відмовився від традиційного контролю над мистецьким життям з боку двору і дозволив поширення музеїв, галерей та навчальних закладів в усій імперії. Зняття попередніх обмежень на рух між Австрією та Німеччиною також забезпечило свободу пересування митців і науковців.

Після австро-пруської війни 1866 року, яка завершила боротьбу за керівну роль у Центральній Європі між Австрією і Прусією, столиця монархії Габсбургів Відень почав поступатися своїм статусом Берліну – столиці Пруської імперії. У цих містах, зважаючи на їх відносну географічну та мовну близькість, наприкінці XIX століття відбувалися паралельні процеси у розвитку наукових досліджень і виставкових практик. Зокрема, це виявилось у зростанні інтересу до Америки, що було зумовлено етнографічними експедиціями Джеймса Кука та Александра фон Гумбольдта з Нового світу. Вони викликали потужний інтерес європейців до культури індіанських племен. Смітсонівський інститут представив об'єкти з північно-західного узбережжя Канади на Столітній виставці у Філадельфії у 1876 року (Penaloza-Patzak, 2020).

Процеси, за допомогою яких це відбувається, за своєю суттю вбудовані в місто, в якому знаходиться колекція, його ресурси, потреби, соціальний і політичний ландшафт. Метрополія в цьому сенсі є вихідною одиницею аналізу та структурою, яка інформує про форму та розвиток наукової діяльності, що в ній відбувається. Музеї та їхні колекції є вузлами діяльності в цих макроструктурах та існують у взаємних та динамічних відносинах із метрополіями, в яких вони перебували (Penaloza-Patzak, 2020).

Віденський природничий музей було створено у 1876 році. Етнографічна колекція королівського кабінету курйозів стала предметом спеціального етнографічного відділу в Берліні у 1875 році. У 1886 році цю колекцію було перенесено до спеціальної будівлі – Королівського етнологічного музею, який став майданчиком та засобом популяризації теоретичних підходів і практичних методів антропології. У 1883 року королівський етнографічне відділення Берліна, що розміщувався у новому музеї, придбало для новоствореного музею одну з найбільших у світі колекцій північно-західного узбережжя Тихого океану (Penaloza-Patzak, 2020).

У доповіді американського антрополога Джорджа Дорсі, який відвідав ці музеї у 1887 році, уклавши їх детальний опис. Вчений охарактеризував віденську колекцію як найкращий приклад встановлення зразків у Центральній Європі. Натомість, на його думку, берлінська колекція, незважаючи на її вичерпність і продуманість, була хаотичною. Обидві колекції були виставлені у великих скляних вітринах із залізною рамкою, в яких предмети були впорядковані за географічним походженням. На той час загальною практикою у німецькомов-

них країнах було запровадження географічного, а не типологічного підходу до етнографічної експозиції. Проте вона ще не віднайшла свого розповсюдження у світі (Penaloza-Patzak, 2020).

Важливу роль у розвитку музеїв відігравали інтелектуальний потенціал та наукові досягнення їх фундаторів та кураторів. Франц Хегер, директор Віденського музею, вивчав геологію, мінералогію, палеонтологію, геодезію та сходознавство, перш ніж отримати посаду куратора у Віденському природничому музеї у 1882 році. Загально-визнаним був науковий авторитет Адольфа Бастіана, директора Берлінського музею, котрий одним з перших закінчив курс етнології. Він керував берлінським музеєм за допомогою кількох постійних помічників, одного консерватора та тимчасових наукових працівників. Вхід до обох музеїв загалом був безкоштовним, за винятком вівторків у Відні. Проте Берлінський музей був відкритий 6 днів на тиждень, включаючи 12 годин по суботах і неділях, тоді як віденська колекція була відкрита лише 4 дні на тиждень і загалом 9 годин у вихідні (Penaloza-Patzak, 2020).

Музейні колекції фінансувалися державним коштом, а також приватними меценатами. За межами музейних залів антропологія в кожному місті була структурована та організована в професійні товариства, що склалися з фахівців та ентузіастів. У 1881 році Бастіан організував Етнологічний комітет допомоги розширенню етнологічних колекцій, що включав приватних меценатів, які фінансували етнографічні експедиції, матеріали яких надходили до колекції найбільших музеїв. У 1869 р. виникло Берлінське товариство антропології, етнології та передісторії, а у 1870 р. було засноване Віденське антропологічне товариство (Penaloza-Patzak, 2018). Берлінське товариство допомогло встановити і підтримувати розвиток антропології в Берліні, забезпечуючи міжнародний підхід до членства і до досліджень. Колекційна та дослідницька діяльність Берлінського музею та товариства були тісно взаємопов'язані й виходили за межі колоніальних інтересів Німеччини.

Віденське антропологічне товариство було засноване бароном Фердинандом Леопольдом фон Андріан-Вербургом, геологом, який здійснив низку подорожей по східних регіонах імперії Габсбургів (Ranzmaier, 2011). У 1877 році товариство, яке спочатку створило власну етнографічну колекцію, передало свої фонди Віденському природничому музею, і з цього часу до 1893 року вони працювали у тісній співпраці, а члени товариства неодноразово дарували музею знахідки експедицій. Така організація добре послужила справі зба-

гачення етнографічної колекції, оскільки музею не вистачало фінансових ресурсів, щоб самостійно здійснити значні придбання. У перші десятиліття XIX століття австрійська корона фінансувала Бразильську експедицію та експедицію Новара, в результаті яких було створено одну із найбільших колекцій етнографічного відділу.

Однак після встановлення дуалістичної Австро-Угорської монархії в 1867 році пріоритети досліджень почали змінюватися, і до кінця століття дослідження членів Віденського антропологічного товариства стосувалися багатонаціонального населення Габсбурзької імперії. Одним із помітних виразів цієї тенденції була публікація у 1886-1902 фундаментальної 24-томної енциклопедії *Kronprinzenwerk*, що містила всебічний аналіз земель і населення монархії (Penaloza-Patzak, 2020). Наукова цінність і привабливість колекцій столичних міст метрополій підтверджується не лише експонатами, з яких вони склалися, але й їх значеннями, методами їх обробки та організації, що відображали світогляд і підхід кожного куратора до інтерпретації результатів наукових досліджень. Відтак етнографічні колекції в цих музеях були втіленням наукових інтересів. Завдяки обмінам різного рівня, що відбувалися під час виставок, відбувалося не лише збагачення музейних експозицій, але й інтеграція наукових досліджень і музейних практик.

Ознакою тогочасного культурно-політичного ландшафту був розвиток в імперських містах музеїв прикладного мистецтва та промисловості. У 1864 році у Відні було урочисто відкрито для публіки музей мистецтва та промисловості, розташований у колишньому тенісному корті Хофбургу, імператорському палаці у Відні. Він був першим у Європі новим типом закладу і вирізнявся тим, що основу його колекцій становили твори прикладного мистецтва. Музей був створений для вирішення низки глибоких соціальних, політичних і культурних змін, які відбувалися в Австро-Угорщині. Серед них: криза політичної легітимності Габсбурзької імперії в середині XIX століття після втрати більшості її італійських територій, а також ролі у Центральній Європі; занепокоєння щодо відносної економічної відсталості; занепад традиційних структур кустарного виробництва, поява масового виробництва і масового споживання; зростання глобальної вільної торгівлі; утвердження місцевих культур на коронних землях імперії (Rampley et al., 2020).

Моделлю створення цього музею був музей Південного Кенсінгтона в Лондоні, який викликав величезне захоплення сучасників, здійснивши

значний внесок у провідну роль британського дизайну в середині дев'ятнадцятого століття. Після відвідин Міжнародної виставки 1862 року у Лондоні, фундатор майбутнього музею Рудольф Ейтельбергер, захоплений виставковою культурою Лондона, переконав імператора підтримати створення такого музею у Відні. Ейтельбергер був першим професором історії мистецтв і засновником Віденської школи історії мистецтв. Визначною постаттю був Алоїз Рігль, куратор текстилю з 1886 по 1897 рік, основоположник нових мистецьких історичних методів, автор низки наукових праць, присвячених теорії стилю, а також близькосхідному та ісламському текстилю (Rampley et al., 2020).

Його метою визначено підвищення якості дизайну й прикладного мистецтва в Габсбурзькій імперії, що сприяло б покращенню її економічних показників на міжнародному рівні. Важливо зазначити роль промислових виставок як джерел нових придбань та обмінів музейними колекціями. Завдяки програмі публічних лекцій та бібліотеки, яка доповнювала колекції експонатів, музей був невід'ємною частиною віденського суспільства. Статус музею як громадського закладу зріс із побудовою в 1871 р. нової будівлі музею.

Особливістю діяльності музею були тісні стосунки із нижньоавстрійським промисловим товариством. Промислові асоціації були одними з небагатьох корпоративних організацій, які були дозволені в Габсбурзькій імперії після 1848 року. Вони сприяли зростанню почуття незалежної колективної ідентичності серед промисловців. Нижньоавстрійське промислове товариство також володіло власною колекцією дизайну та прикладного мистецтва. Згодом ця колекція стала основою збірки Музею промислової техніки, що був заснований у Відні у 1879 році. Музей мистецтва та промисловості виявився каталізатором створення подібних музеїв по всій Німеччині – Промисловий музей у Берліні (1867), у Лейпцігу (1874), Дрездені (1875) Гамбурзі (1876) (Rampley et al., 2020).

Якщо музей мистецтва та промисловості у Відні відкрився завдяки щедрій пожертві імператора, який подарував значну кількість матеріалів з імперських колекцій, у менших містах коронних країв імперії такі ініціативи виявляли місцеві еліти, зокрема, промислові асоціації і торгові палати. Галичина користувалася значним самоуправлінням. Музеї у Кракові та Львові були виявом місцевих ініціатив окремих осіб і організацій.

Завдяки зусиллям Юліана Захаревича, професора Технічної академії у Львові у 1874 р. було створено Міський промисловий музей, що зібрав

всі пам'ятки художнього промислу з найдавніших часів. Створений з цією метою у 1873 р. спеціальний комітет розробив статут музею (ЦДІАУ. Ф. 735. Оп. 1. Спр. 5. Арк. 29). Щедрі пожертвування надали управа Львова, Галицька крайова управа, Торгова палата, Галицький іпотечний банк, дирекція залізниці, а також політичні та громадські діячі – кн. Л. Сапега, графи В. Дідушицький і К. Лянцкоронський, В. Лозинський (Matwijów, 2006). Комітет на зібрані кошти на Всесвітній виставці у Відні придбав перші предмети для музею. Перша експозиція відкрилася в липні 1874 під назвою "Міський промисловий музей" (Федорова, 2009). Експозиція музею містилася у будинку міського стрілецького товариства. Статут музею регламентував діяльність його структурних органів – Надзірної ради і виконавчого комітету.

Як свідчить інформація зі звітів музею, що регулярно подавалися міській раді, музейну збірку наприкінці XIX ст. складала 6023 виставкові предмети, а також 1858 видань бібліотечного фонду із світлинами і картинами (ЛННБУ ім. В. Стефаника. Ф. 92 Од. зб. 6. Арк. 2). До напрямів діяльності музею належало систематичне розміщення й інвентаризація збірок предметів художнього промислу, що надходили до музейних фондів, систематизація фондів бібліотеки та робота з її відвідувачами, створення тимчасових виставок, співучасть у публічних лекціях. Виставкова діяльність музею давала змогу також поповнювати власні фонди. У 1879-1880 рр. музей відвідало 7319 відвідувачів. У музеї діяла школа рисунку і моделювання, котра мала гна меті фахову підготовку працівників для промислового розвитку краю (ЛННБУ ім. В. Стефаника. Ф. 92 Од.зб. 6. Арк. 3).

Подальший розвиток музею у відповідності до статусу Львова як столиці коронного краю пов'язаний із будівництвом у 1904 р. його нової будівлі на вул. Гетьманській, 20. Це забезпечило зручні умови для розміщення збірок, бібліотеки і читальні. Музей підтримував тісні контакти із мережею громадських, музейних та освітніх установ Австро-Угорщини та інших європейських держав (ЛННБУ ім. В. Стефаника. Ф. 92 Од.зб. 6. Арк. 6).

Важливу етнографічну й музейну діяльність здійснював відомий вчений-етнограф Володимир Шухевич. Завдяки його зусиллям були зібрані та експонувалися у музеї унікальні зразки гуцульського народного мистецтва. Досліджуючи українське народне мистецтво, вчений брав участь у підготовці десятитомного наукового видання "Взори домашнього промислу на Русі" (1880-1889). У 1889 р. Рада міста обрала Володимира Шухевича членом Надзірної ради міського

Промислового музею (ЦДІАУ. Ф. 735. Оп. 1. Спр. 5. Арк. 7).

Технічно-промисловий музей був одним із найважливіших культурних і освітніх закладів у Кракові у другій половині XIX – початку XX століття (Haranowicz, 2007; Vujak, 1975). Він завдячує своїм виникненням польській ідеології соціального та економічного розвитку. Адріан Баранецький був кваліфікованим лікарем і став провідним представником краківської еліти. Він відіграв важливу роль не лише у створенні музею, але й у пропагуванні ідей жіночої освіти. Баранецький був вихідцем з Поділля, після участі у польському повстанні 1863 року перебував у вигнанні у Франції та Англії. Музейна та виставкова культура Лондона надихнула його на створення музею у Кракові, яка мала допомогти розбудові польської промисловості.

А. Баранецький спирався на ідеали польського позитивізму другої половини XIX ст. Польська національна еліта тимчасово відклала проєкт відновлення політичної незалежності, зосередивши свою увагу на соціальній та економічній модернізації краю. Культивування самобутньої польської політичної та культурної ідентичності в умовах автономії Галичини в Австро-Угорщині після 1867 р. стало ключовою ідеологією польської ліберальної інтелігенції, що виявилось передусім в ідеях органічної праці, цінності самопомогги, раціональної думки та наукового розвитку. Переїхавши до Кракова в 1868 році, Баранецький переконав мера міста професора медицини Юзефа Дітля створити промислове товариство, а також постійну виставку (Rampley et al., 2020).

Статут Технічно-промислового музею визначав його місію як піднесення ремісницького і промислового розвитку Кракова в технічному і художньому напрямках. Управління музеєм знаходилося в руках комітету, що призначався міською радою, і здійснювалося директором. В повноваження Комітету входило регулювання внутрішніх справ музею, визначення прав і обов'язків посадових осіб, укладення проєкту бюджету закладу, а також щорічний звіт про його діяльність і витрати (Vujak, 1975).

Спираючись на колекції музею в умовах обмежених фінансових ресурсів, Баранецький залучав дослідників та громадськість до музейної діяльності. З цією метою він ініціював низку освітніх та просвітницьких заходів, спеціалізовані курси для ремісників. У музеї були організовані Вищі жіночі курси зі статусом академії у 1870 році, що стали фундаментом тогочасної освіти жінок на університетському рівні (Haranowicz, 2016).

Музеї прикладного мистецтва та промисловості були інструментом модернізації. Внаслідок історичних подій після розпаду Австро-Угорщини багато з них перестали існувати, їхні колекції розпорошилися або втрачені. Переважна більшість музеїв були поглинуті іншими регіональними чи місцевими музеями, художніми галереями. Технічно-промисловий музей у Кракові проіснував до 1950 року, ставши частиною Національного музею. У Львові Промисловий музей функціонував до 1951 року, після чого в умовах радянського режиму його збірки були передані до етнографічного музею. Дотепер з тих часів продовжують своє функціонування лише чотири музеї прикладного мистецтва: у Відні, Будапешті, Загребі та Празі.

Висновки. На зламі століть в Австро-Угорщині та Німеччині діяла мережа музеїв етнології, промисловості та прикладного мистецтва. Вони були представлені грандіозними етнографічними зібраннями й колекціями промислів та прикладного мистецтва як у центрах метрополій, так і великих містах коронних земель. Символічне позиціонування цих колекцій в адміністративних та інтелектуальних центрах обох імперій зміцнювало претензії кожного міста на політичну та економічну перевагу в регіоні та науковий авторитет кураторів цих колекцій.

Наукові відкриття і технічні винаходи здійснювали безпосередній вплив на розвиток музеїв в

імперських містах. Музеї прикладного мистецтва та промисловості стали інструментом модернізації. Їх виникнення пов'язане із ліберальними соціальними та економічними ідеалами провідних верств суспільства середини XIX століття.

Музейні осередки, втілюючи тогочасні наукові підходи, пов'язували міжнародні міські центри через спільні колекції та дослідницькі інтереси. Дослідники, які здійснювали у музеях наукові дослідження, займалися також підготовкою виставкових матеріалів та каталогів для зацікавленої публіки. Це визначило важливу роль музейних колекцій та вчених у популяризації наукових знань та розвитку технічного прогресу. Практика обміну колекціями допомогла збагатити європейську науку, що спричинило переміщення результатів наукових досліджень, що експонувалися у музеях, в університети.

Генеza наукових колекцій у музеях на зламі XIX–XX ст. дозволяє простежити розвиток не лише наукових й технічних відкриттів, але й впливу політичних чинників, націоналістичних ідей, змагання ідентичностей, що втілювалися в спробах демонстрування наукових знань. Інтеграція наукових досліджень і досліджень на основі колекцій надає засоби для розробки та інтерпретації процесів передачі та структурної динаміки, які стимулюють подальшу наукову трансформацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Відділ рукописів ЛННБУ ім. В. Стефаника. Ф. 92. Од. зб. 6. Арк. 2, 3, 6.
2. Федорова Л. Д. Львівський міський промисловий музей. *Енциклопедія Історії України* / ред. В. А. Смолій та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ : Наук. думка, 2009. Т. 6. 790 с.
3. ЦДІАУ України у Львові. Ф. 735. Оп. 1. Спр. 5. Арк. 7, 29.
4. Alberti S. J. Objects and the museum. *Isis* 96, 2005. pp. 559-71.
5. Berkowitz C., Lightman B. *Science Museums in Transition: Cultures of Display in Nineteenth-Century Britain and America*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 2017. 384 p.
6. Bujak J. Muzealnictwo etnograficzne w Polsce: do roku 1939. *Zeszyty Naukowe UJ, Prace Etnograficzne*, z.8, Kraków, 1975. 64 p.
7. Gosden C., Larson F., Petch A. *Knowing Things: Exploring the Collections at the Pitt Rivers Museum, 1884-1945*. Oxford: Oxford University Press, 2007. 296 p.
8. Hapanowicz P. Adrian Baraniecki – precursor of polish industrial museology. *Muzealnictwo: rocznik*. (57), 2016. pp. 16–25.
9. Hapanowicz P. Działalność Muzeum Techniczno-Przemysłowego w Krakowie i jego likwidacja w latach 1949–1950. *Zarządzanie w Kulturze*, (8), 2007. pp. 43-62.
10. Kohlstedt S. G. History in a Natural History Museum: George Brown Goode and the Smithsonian Institution. *Public Historian* 10, no. 2, 1988. pp. 7-26.
11. Matwijów M. Muzea lwowskie wczoraj i dziś. Niepodległość i pamięć. no. 13/3 (24), 2006. pp. 175–196.
12. Morus I. R. Manufacturing Nature: Science, Technology and Victorian Consumer Culture. *British Journal for the History of Science*. (29), 1996. pp. 403-34.
13. Penalosa-Patzak B. Capital collections, complex systems. In M.G. Ash (Ed.). *Science in the Metropolis. Vienna in Transitional Context, 1848-1918*. London: Routledge, 2020. pp. 152-173.
14. Penalosa-Patzak B. an emissary from berlin: Franz Boas and the Smithsonian Institution, 1887–88. *Museum Anthropology*. 41(1), 2018. pp. 30-45.
15. Ranzmaier I. The Anthropological Society in Vienna and the Academic Establishment of Anthropology in Austria, 1870-1930. *Histories of Anthropology Annual*, 7(1), 2011. pp. 1-22.
16. Rampley M., Prokopovych M., Veszprémi N. *Liberalism, Nationalism and Design Reform in the Habsburg Empire: Museums of Design, Industry and the Applied Arts*. London: Routledge, 2020. 216 p.

17. Science in the Metropolis: Vienna in Transnational Context, 1848–1918 / ed. by M. G. Ash. London: Routledge, 2020. 242 p.

REFERENCES

1. Viddil rukopysiv LNNBU im. V. Stefanyka. [Manuscripts department of the Lviv National Scientific Library named after V. Stefanyk]. F. 92. Od. zb. 6. Ark. 2, 3, 6. [in Ukrainian].
2. Fedorova, L. D. (2009). Lvivskyi miskyi promyslovyi muzei. Entsyklopediia Istorii Ukrainy [Lviv city industrial museum. Encyclopedia of the History of Ukraine]. / red. V. A. Smolii ta in. NAN Ukrainy. Instytut istorii Ukrainy. Kyiv : Nauk. dumka, 2009. T. 6. 790 p. [in Ukrainian].
3. TsDIAU Ukrainy u Lvovi [Central National Historic Archive in Lviv]. F. 735. Op. 1. Cpr. 5. Ark. 7, 29 [in Ukrainian].
4. Alberti, S. J. (2005). Objects and the museum. *Isis* 96, pp. 559-71
5. Berkowitz, C., Lightman B. (2017). *Science Museums in Transition: Cultures of Display in Nineteenth-Century Britain and America*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press
6. Bujak, J. (1975). Muzealnictwo etnograficzne w Polsce: do roku 1939. [Ethnographic museology in Poland: until 1939] *Zeszyty Naukowe UJ, Prace Etnograficzne*, z.8, Kraków. 64 p. [in Polish].
7. Gosden, C., Larson F., Petch A. (2007). *Knowing Things: Exploring the Collections at the Pitt Rivers Museum, 1884-1945*. Oxford: Oxford University Press
8. Hapanowicz, P. (2016). Adrian Baraniecki – precursor of polish industrial museology. *Muzealnictwo: rocznik*. (57), pp. 16–25
9. Hapanowicz, P. (2007). Działalność Muzeum Techniczno-Przemysłowego w Krakowie i jego likwidacja w latach 1949–1950. [The activity of the Technical and Industrial Museum in Kraków and its liquidation in the years 1949–1950.] *Zarządzanie w Kulturze*, 8 [in Polish].
10. Kohlstedt, S. G. (1988). History in a Natural History Museum: George Brown Goode and the Smithsonian Institution. *Public Historian* 10, no. 2, pp. 7-26.
11. Matwijów, M. (2006). Muzea lwowskie wczoraj i dziś. Niepodległość i pamięć. [Lviv museums yesterday and today. Independence and memory] № 13/3 (24). pp. 175–196 [in Polish].
12. Morus, I. R. (1996). *Manufacturing Nature: Science, Technology and Victorian Consumer Culture*. *British Journal for the History of Science*. (29), pp. 403-34
13. Penaloza-Patzak, B. (2020). Capital collections, complex systems. In M. G. Ash (Ed.). *Science in the Metropolis. Vienna in Transitional Context, 1848-1918* (pp. 152-173), London: Routledge
14. Penaloza-Patzak, B. (2018). an emissary from berlin: Franz Boas and the Smithsonian Institution, 1887–88. *Museum Anthropology*. 41(1), pp. 30-45
15. Ranzmaier, I. (2011). The Anthropological Society in Vienna and the Academic Establishment of Anthropology in Austria, 1870-1930. *Histories of Anthropology Annual*, 7(1), pp. 1-22
16. Rampley, M., Prokopovych, M., Veszprémi, N. (2020). *Liberalism, Nationalism and Design Reform in the Habsburg Empire: Museums of Design, Industry and the Applied Arts*. London: Routledge
17. Ash, M. G. (Ed.). (2020). *Science in the Metropolis: Vienna in Transnational Context, 1848–1918*. London: Routledge